

L'altra Babel de les arts

Cotlliure adopta el lema que Rafael Benet va dedicar a Tossa per a una exposició que recorda la comunitat artística que es va establir al Rosselló seguint Matisse

La Cotlliure sensual de la torre fàl·lica, la del jardí exòtic de palmeres i cocoters de Charles Naudin, la del mar guspirejant per on llisca una barqueta de vela, la del cementiri de Machado i les cortinetes florejadades que s'ondulen amb el vent, ha acabat ocupant un lloc mític en la història de l'art modern perquè la primavera de 1905 va arribar-hi Henri Matisse. No és pas poca cosa, però al cap de més de cent anys fins i tot a França comencen a estar cansats del lema que associa Cotlliure únicament al "bressol del fauisme". Molts anys després d'aquell 1905 en què Matisse i André Derain van fer embogir el color en una estada al Rosselló, van continuar arribant-hi artistes de tot el món, la majoria atrets, és veritat, per la llegenda que hi havia imprès el vell mestre, però també, com passaria simultàniament a Ceret, Tossa, Arles o Cadaqués, perquè aquell Mediterrani rural representava un oasi de llum i de pau en l'Europa cada vegada més enfosquida d'entreguerres.

Cotlliure, Babel de les arts, que fa seva la dedicatòria de Rafael Benet a Tossa, el "paradís blau" de Marc Chagall, és el primer pas d'una recerca més ambiciosa que de moment pren forma, fins al 3 d'octubre, en una exposició al Museu d'Art Modern de la ciutat, a la Vil·la Pams de la carretera que porta a Portvendres. És una festa en tots els sentits: per l'exuberància del color, pel descobriment d'un món tant de temps enterrat i per la resurrecció de certs noms que ara costarà molt més d'oblidar, com el de l'anglesa Nina Hammet, coneguda com la "reina de la bohèmia", model d'Arxipenko i Kisling, que deixaria unes memòries que permeten seguir la quotidianitat de la colla; el de Valentine Prax, que es casaria amb l'escultor Òssip Zadkine; el de Fernande Barrey, la parella de Foujita, el japonès més ubic de la història de l'art, o el de Hans Purmann, l'alumne més avantatjat de Matisse, que hi arriba el 1911. Hi ha també alguns retrobaments formidables. En primeríssim lloc, el de la polonesa Mela Muter, que va establir-se a Cotlliure entre 1921 i 1929 (i on crearia una cèl·lula comunista), després del seu pas per Barcelona i Girona, i que reapareixerà a Tossa, com si volgués acompanyar-nos a completar un cercle de felicitat. O el pintor de Costa Rica Manuel Cano de Castro, padrí de noces de Zadkine i vell conegut dels noucentistes, que l'havien adoptat com un dels seus l'any 1914, quan va adherir-se a l'Escola de Decoració de Torres-García. O l'arquitecte Charles R. Mackintosh, a qui deu tant l'interiorisme del nou-cents català, instal·lat a Portvendres el 1924 per a la cura de salut de la seva dona i que va dedicar-se a pintar a l'aquarel·la, amb una exquisidesa oriental, el paisatge de la costa de la Marenda. N'hi ha moltíssims més, començant per Leopold Survage, tan estimat també a Ceret, o l'anglès Rudolph Ihlee, que pinta com si fos el fruit d'un rar encreuament entre el Duaner Rousseau i l'enigmàtic Balthus, i Jean Peské, d'origen polonès, a qui es deu la iniciativa de crear el Museu d'Art Modern a la Vil·la Pams amb les donacions dels amics pintors, el mateix any 1934 que Rafael Benet, Enric Casanovas i companyia inauguraven també el de Tossa amb les aportacions de la colònia catalana i estrangera, entre ells el suís Serge Brignoni, que retrobarem també, com Muter, a la Babel de Cotlliure

Procedents d'Anglaterra, de Suïssa, d'Alemanya, del Japó o de Catalunya, desenes d'artistes van convergir a Cotlliure, per unes setmanes o per uns anys, i van convertir-la en un laboratori esperançat enfront dels brams del feixisme creixent i els preparatius de guerra. És un optimisme que comparteix amb altres colònies d'artistes contemporànies, com les de Ceret o Tossa, i no és estrany, de fet, que molts d'ells es desplacin d'un destí a l'altre i que hi menin una vida comunitària semblant: pintant el mateix racó del port o la mateixa finestra, freqüentant els mateixos cafès, adoptant els costums de la gent del lloc, la seva roba, el seu parlar ric, el seu menjar frugal i alhora tan exuberant. A l'exposició, a banda dels paisatges, el que més hi abunden són de fet les natures mortes,

atapeïdes d'albergínies, pebrots, cebes i llimones sucoses per amanir un peix que encara sembla anguilejar a la taula.

Claire Muchir, responsable de la recerca, ha organitzat el recorregut per nacionalitats, encara que sigui una manera de tancar-los en una bombolla, però les coses van així, també entre els artistes: t'acabes relacionant amb aquells la llengua dels quals entens. Entre ells, un de ben nostre, l'olotí Virgili Batlle Vallmajó, reivindicat fa anys gràcies a una recerca de Narcís Selles i a qui, simultàniament a l'exposició de Cotlliure, el Museu Terrus d'Elna dedica una monogràfica fins al 12 d'octubre. L'excursió al Rosselló és inajornable.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 19-08-2022, Pàgina 29

-El Punt Avui. Nacional 19-08-2022, Pàgina 21

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2181929-l-altra-babel-de-les-arts.html>